

สรุปและแนวโน้ม

จากการศึกษาถึงสถานะทางกฎหมายของดินแดนฮ่องกงตามสนธิสัญญาระหว่างอังกฤษกับจีนของผู้เขียนพบว่า ดินแดนฮ่องกงเกิดจากนิติสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับจีนตาม สนธิสัญญานานกิง ค.ศ. 1842 สนธิสัญญาปักกิ่ง ค.ศ. 1860 และ 1898 โดยจีนยกเกาะฮ่องกงและเกาลูนให้อังกฤษ และให้อังกฤษเช่านิวเทริทอรีเป็นเวลา 99 ปี ดินแดนฮ่องกงจึงมีสถานะเป็นดินแดนในปกครองของอังกฤษ กษัตริย์อังกฤษจึงมีอธิปไตยเหนือดินแดนฮ่องกง โดยอ้างว่าสนธิสัญญาดังกล่าวเป็นสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เพราะเกิดจากการใช้กำลัง ข่มขู่ คุกคาม ไม่มี ความเสมอภาค ให้อังกฤษแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน และตกเป็นโรมะกรรม ไม่มีผลผูกพันจีน และจะต้องทบทวนหรือยกเลิกตามหลัก *clausula rebus sic stantibus* แต่กฎหมายระหว่างประเทศในขณะนั้นไม่ปรากฏว่าผลทางกฎหมายของสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตกเป็นโรมะกรรม เป็นเรื่องความรับผิดชอบทางด้านศีลธรรมเท่านั้น อีกทั้งในขณะที่ทำสนธิสัญญาดังกล่าวรัฐบาลจีนไม่เคยยกหลักกฎหมายในเรื่องนี้ขึ้นคัดค้านมาก่อนแต่อย่างใด การคัดค้านมาปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าปกครองแผ่นดินใหญ่จีน แทนรัฐบาลเจียงไคเช็ค ด้วยเหตุนี้ แม้จะปรากฏว่าสนธิสัญญาดังกล่าวเกิดจากการใช้กำลัง ข่มขู่ คุกคาม บีบบังคับและอังกฤษได้ประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ทำให้เป็นสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมก็ตาม แต่ก็ไม่มีผลทำให้ตกเป็นโรมะกรรมแต่อย่างใด สนธิสัญญาที่อังกฤษทำกับจีนดังกล่าวจึงมีผลสมบูรณ์ผูกพันอังกฤษและจีน อย่างไรก็ตามแนวคิดในเรื่องสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าวเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นในประเทศสังคมนิยมเพื่อยกขึ้นกล่าวอ้างไม่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีตามสนธิสัญญาที่ทำกับประเทศมหาอำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก ดังจะเห็นได้จากอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ซึ่งได้ประมวลหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสนธิสัญญา ไม่ได้ประมวลหลักสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมไว้ในอนุสัญญาดังกล่าวด้วย นอกจากนี้การที่จีนกล่าวอ้างหลัก *clausula rebus sic stantibus* ซึ่งปรากฏอยู่ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ.

1969 มาตรา 62 คือ Principle of Fundamental Change of Circumstances มีผลเพียงเพื่อเรียกร้องให้อังกฤษกับจีนทำการเจรจาทางการทูตเพื่อขอทบทวนหรือยกเลิกสนธิสัญญาดังกล่าวเท่านั้นไม่ทำให้สนธิสัญญาสิ้นผลผูกพันแต่อย่างใด

ในทางปฏิบัติของอังกฤษต่อดินแดนในปกครองนั้น อังกฤษจะให้ธรรมนูญการปกครองและจัดให้มีการพัฒนาการของธรรมนูญการปกครองเป็นขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกจะพัฒนาการให้สถานิติบัญญัติมีสถานะเป็น representative legislature และสภาบริหารมีสถานะเป็น semi-responsible government ขั้นตอนที่สองเป็นการพัฒนาการเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย โดยจะพัฒนาการให้สถานิติบัญญัติสมาชิกที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนตามหลัก one man - one vote และพรรคการเมืองที่ได้เสียงข้างมากจะทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาลขึ้นทำการบริหารแทนอังกฤษ ดินแดนในปกครองจะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นรัฐเอกราช แต่ดินแดนฮ่องกงมีการพัฒนาการไปได้เพียงสถานิติบัญญัติ มีสถานะเป็น representative legislature ส่วนสภาบริหารไม่ได้มีสถานะเป็น semi - responsible government จึงมีการพัฒนาการไม่ถึงขั้นเป็นประชาธิปไตย ดินแดนฮ่องกงจึงไม่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นรัฐเอกราช ประกอบกับจีนได้คัดค้านไปยังคณะกรรมการปลดปล่อยดินแดนในปกครองขององค์การสหประชาชาติ ว่าดินแดนฮ่องกงเป็นของจีนเนื่องจากสนธิสัญญาที่อังกฤษทำกับจีนเป็นสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและตกเป็นโรมแณกรรมจึงทำให้คณะกรรมการดังกล่าวตัดรายชื่อดินแดนฮ่องกงออกจากรายชื่อของดินแดนที่จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นรัฐเอกราช นอกจากนี้ ดินแดนฮ่องกงก็ไม่มีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจอธิปไตยทั้งภายในและภายนอกดินแดน กล่าวคือ ในการใช้อำนาจอธิปไตยในนั้นกษัตริย์อังกฤษทรงแต่งตั้งผู้ว่าให้เป็นผู้มีอำนาจปกครองและมีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกสถานิติบัญญัติและสภาบริหาร ศาลยุติธรรมไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีถึงที่สุดเป็นอำนาจของคณะกรรมการตุลาการของสภาองคมนตรี อีกทั้งดินแดนฮ่องกงได้รับเอากฎหมายอังกฤษและกฎหมายจารีตประเพณีของจีนมาใช้บังคับด้วย ลักษณะดังกล่าวทำให้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการของดินแดนฮ่องกงไม่ได้แบ่งแยกเป็นอิสระจากอังกฤษ ส่วนการใช้อำนาจอธิปไตยภายนอกดินแดนนั้น เช่น การทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของดินแดนฮ่องกงนั้น เป็นอำนาจของกษัตริย์อังกฤษที่จะดำเนินการ

แต่ในการทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศในทางการค้า เช่น GATT หรือ MFA เป็นต้น อังกฤษได้ยินยอมมาให้ดินแดนฮ่องกงทำได้ด้วยตนเอง ก็เป็นเพียงอังกฤษยินยอมให้ดินแดนฮ่องกงใช้อำนาจอธิปไตยได้เป็นการเฉพาะเรื่องเท่านั้น ถ้าอังกฤษถอนความยินยอมเมื่อใด ดินแดนฮ่องกงย่อมไม่มีอำนาจที่จะกระทำการดังกล่าว ดินแดนฮ่องกงจึงไม่มีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจอธิปไตยภายนอกดินแดน ดังนั้น ดินแดนจึงฮ่องกงไม่มีสถานะเป็นรัฐเอกราช มีสถานะเป็นเพียงดินแดนในปกครองของอังกฤษเท่านั้น และไม่มีสถานะเป็นดินแดนที่มีการปกครองตนเองอย่างแท้จริงตามที่อังกฤษกล่าวอ้างแต่อย่างไรก็ดี แม้ดินแดนฮ่องกงจะไม่มีสถานะเป็นรัฐ ไม่มีสถานะเป็นดินแดนที่มีการปกครองตนเอง และไม่มีการพัฒนาการรัฐธรรมนูญ การปกครองจนถึงขั้นเป็นประชาธิปไตยก็ตาม แต่ดินแดนฮ่องกงกลับมีความเจริญรุ่งเรืองในทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าดินแดนที่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นรัฐเอกราชของอังกฤษอื่น ๆ เสียอีก ซึ่งน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีอันหนึ่งที่แสดงว่าการมีเอกราชและประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่าทำให้เศรษฐกิจและสังคมรุ่งเรืองเสมอไป จะต้องมียุปัจจัยอื่นประกอบด้วย น่าจะหมายความว่าแต่เพียงว่าการมีเอกราชและประชาธิปไตยเป็นรากฐานของการนำความเจริญรุ่งเรืองในทางเศรษฐกิจและสังคมมาสู่ดินแดนในอนาคตเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ข้อพิพาทระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับดินแดนฮ่องกงในเรื่องดังกล่าวข้างต้นได้สิ้นสุด เมื่ออังกฤษกับจีนได้จัดทำประกาศร่วมระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับปัญหาฮ่องกงระงับข้อพิพาทที่มีต่อกันทั้งหมดและกำหนดอนาคตของดินแดนฮ่องกงขึ้นมาใหม่ โดยตกลงกันว่าเมื่ออังกฤษถอนดินแดนฮ่องกงคืนให้แก่จีนแล้ว ดินแดนฮ่องกงมีสถานะเป็นเขตการบริหารพิเศษ โดยถูกจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญจีน ค.ศ. 1982 มีชื่อว่าเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง จีนจะไม่นำระบบและนโยบายสังคมนิยมที่ใช้อยู่ในแผ่นดินใหญ่มาใช้ในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงและยินยอมให้เขตการบริหารพิเศษฮ่องกงยังคงใช้ระบบสังคมและเศรษฐกิจทุนนิยมรวมทั้งการดำเนินชีวิตต่อไปไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลา 50 ปี และมีอำนาจในการปกครองตนเอง หลักการดังกล่าวเป็นหลักการของ One Country, Two Systems ที่จีนนำมาใช้เป็นหลักในการปกครอง จีนจะให้ Hong Kong Basic Law 1990 เป็นธรรมนูญการปกครอง โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 เป็นต้นไป ธรรมนูญการปกครอง

ค.ศ. 1990 ได้กำหนดที่ดินแดนฮ่องกงมีสถานะเป็นเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงโดยถูกจัดตั้งตามมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญจีน ค.ศ. 1982 มีอำนาจในการปกครองตนเอง มีระบบสังคมและเศรษฐกิจทุนนิยม รวมทั้งการดำเนินชีวิตของคนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงจะไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลา 50 ปี ซึ่งเป็นกระบวนการยุติการตามประกาศร่วมระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับปัญหาฮ่องกง ค.ศ. 1984 แต่เนื่องจาก มาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญจีน ค.ศ. 1982 ใช้คำว่า "เมื่อมีความจำเป็นเงินอาจจัดตั้งเขตการบริหารพิเศษ" แสดงให้เห็นว่า เขตการบริหารพิเศษไม่ใช่องค์กรทางการเมืองที่ถาวร ถ้าเมื่อใดจีนเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีเขตการบริหารพิเศษอีกต่อไป เงินอาจยุบหรือยกเลิกเขตการบริหารพิเศษได้ในกรณีของดินแดนฮ่องกงก็เช่นเดียวกัน จีนได้ให้หลักประกันว่าสถานะของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงจะไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลา 50 ปี โดยจะสิ้นสุดในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2047 มิได้ให้หลักประกันตลอดไป ดังนั้น นับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2047 เป็นต้นไป เงินอาจจะยุบหรือเปลี่ยนแปลงสถานะของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงเป็น One Country, One System หรือให้คงสถานะเดิมต่อไปจึงทำให้อนาคตของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงไม่มีความแน่นอนและอาจจะกระทบถึงระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของการใช้หลักการ One Country, Two Systems ของจีนต่อดินแดนฮ่องกงก็เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ไต้หวัน และจะได้รวมไต้หวันเข้ากับแผ่นดินใหญ่ ถ้าหากเงินยุบหรือเปลี่ยนแปลงสถานะเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงเป็นอย่างอื่นแล้วจะทำให้เงินไม่บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวและทำให้หลัก One Country, Two Systems ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ด้วยเหตุดังกล่าวแนวจีนในเรื่องนี้น่าจะเห็นว่าเงินควรจะให้ยังคงสถานะของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงต่อไป แต่ก่อนที่เงินจะตัดสินใจอนาคตของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงเงิน ควรจะจัดหากระบวนการวิธีเพื่อรับฟังความเห็นของคนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงส่วนใหญ่ เช่น การลงประชามติ เป็นต้น ว่าต้องการอนาคตของตนเองอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้คนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงและใช้เป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจในเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะสร้างความชอบธรรมให้กับเงินมากยิ่งขึ้นในการดำเนินการปกครองนั้น

รัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 กำหนดให้หัวหน้าผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งโดยอ้อมและรัฐบาลกลางมีอำนาจแต่งตั้ง หัวหน้าที่บริหารงานและมีฐานะเป็นหัวหน้ารัฐบาล มีอำนาจยุบสภา

นิติบัญญัติ แต่ไม่ต้องรับผิดชอบในการบริหารงานต่อสภานิติบัญญัติ จะต้องรับผิดชอบในการบริหารงานต่อรัฐบาลกลาง สมาชิกสภานิติบัญญัติอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม แต่สภานิติบัญญัติอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางและอาจถูกยุบได้โดยหัวหน้าผู้บริหาร ส่วนศาลยุติธรรมมีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีและมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีถึงที่สุด แต่ไม่มีอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญการปกครอง เป็นอำนาจของคณะกรรมการประจำของสภาประชาชนแห่งชาติ ในขณะที่กฎหมายที่ใช้บังคับในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงคือกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษ กฎหมายที่ตราโดยสภานิติบัญญัติของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงและกฎหมายจีนในบางเรื่อง ลักษณะดังกล่าวทำให้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงไม่มีการแบ่งแยกอำนาจเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง เขตการบริหารพิเศษฮ่องกง จึงไม่มีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจอธิปไตยภายใน นอกจากนี้ จีนยินยอมให้เขตการบริหารพิเศษฮ่องกงมีอำนาจในการทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ หรือดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศในทางเศรษฐกิจ การค้า การเงิน การเดินเรือ การสื่อสาร การท่องเที่ยว วัฒนธรรมและกีฬาได้ด้วยตนเอง แต่จะต้องทำในนามของ "Hong Kong China" เท่านั้น จะทำในนามของตนเองไม่ได้ ส่วนการดำเนินการต่างประเทศเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงไม่มีอำนาจกระทำดังกล่าว เป็นอำนาจของจีน ลักษณะดังกล่าวทำให้เขตการบริหารพิเศษฮ่องกงไม่มีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจอธิปไตยภายนอกเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง ดังนั้น จากข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า เขตการบริหารพิเศษฮ่องกงไม่มีสถานะเป็นดินแดนที่มีการปกครองตนเองตามที่จีนกล่าวอ้างแต่อย่างใด ในเรื่องนี้มีแนวโน้มของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้คือ การที่หัวหน้าผู้บริหารและสมาชิกสภานิติบัญญัติมาจากการเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้งในที่นี้จะเป็นการเลือกตั้งเช่นเดียวกับการเลือกตั้งในประเทศตะวันตกหรือไม่ และคนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือไม่เพียงไร นั้นเป็นสิ่งที่ประชาคมโลกจะต้องเฝ้าดูการกระทำของจีนว่าจะปฏิบัติตามเรื่องดังกล่าวอย่างไร

นอกจากนี้ ประภาศร่วมระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับปัญหาฮ่องกง ค.ศ. 1984 ยังได้กำหนดให้จีนเข้ารับผิดชอบในการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศต่อจากอังกฤษ จึงเป็นกรณีที่ดินสิทธิในดินแดนฮ่องกงต่อจากอังกฤษ ซึ่งการสืบสิทธิในที่นี้คือ การรักษาสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไว้ไม่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ กฎหมายที่บังคับ ระบบตุลาการ ระบบเศรษฐกิจและการค้าแบบทุนนิยม ระบบการเงิน การจัดเก็บภาษีศุลกากร การเดินเรือ การเช่าที่ดิน การบินพลเรือน วัฒนธรรม การศึกษาสนธิสัญญา และหนังสือเดินทางหรือเอกสารเดินทาง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบสิทธิในกรณีสนธิสัญญาจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับจีน ในกรณีที่รัฐบาลจีนยินยอมให้สนธิสัญญาดังกล่าวขยายการบังคับกับเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงด้วย เพราะจีนจะต้องขอความยินยอมจากประเทศไทยเสียก่อน ถ้าประเทศไทยยินยอม ประเทศไทยกับจีนจะต้องทำสนธิสัญญากำหนดให้มีการขยายการบังคับสนธิสัญญากับเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงอีกฉบับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวเป็นผลกระทบที่เกิดจากสนธิสัญญาทวิภาคี ถ้าเป็นสนธิสัญญาพหุภาคีจะมีผลกระทบต่อประเทศไทย อย่างไรก็ตามเป็นปัญหาที่น่าสนใจที่ควรศึกษาต่อไป ส่วนสนธิสัญญาที่มีผลบังคับในดินแดนฮ่องกงอยู่แล้วจีนยินยอมให้มีผลบังคับต่อไป เช่น หนังสือแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการขออนุญาตเข้าประเทศ ค.ศ. 1975 ที่ประเทศไทย นอกจากนี้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 อังกฤษไม่มีสิทธิออกหนังสือเดินทาง British (Hong Kong) Passport ให้กับบุคคลที่เกิดในวันและหลังวันดังกล่าว ซึ่งจะทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับประโยชน์จากหนังสือแลกเปลี่ยนที่ประเทศไทยทำกับดินแดนฮ่องกงดังกล่าว แต่อังกฤษยังคงมีสิทธิออกหรือเปลี่ยนหนังสือเดินทางให้กับบุคคลที่เกิดก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 และถือหนังสือเดินทางดังกล่าวต่อไปได้ ยกเว้นเฉพาะบุคคลที่เกิดในวันหรือหลังวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1997 และเกิดก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 จะถือหนังสือเดินทางดังกล่าวได้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1997 เท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดว่าหลังจากนั้น จะถือหนังสือเดินทางของจีนหรือไม่อย่างไร และบุคคลที่มีสถานะ BN(O) จะมีสิทธิอย่างไรเป็นปัญหาที่กำลังรอการแก้ไข

สำหรับสถานะทางกฎหมายของบุคคลธรรมดา นิติบุคคล และผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในเรื่องสัญชาติและสิทธิเสรีภาพในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงนั้น จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า

คนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกง จะมีสองสัญชาติคือ สัญชาติจีนและมีสถานะเป็น BN(O) หรือ BOC แต่จีนไม่ยอมรับว่ามีสองสัญชาติ จึงต้องสละสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งและถือสัญชาติเพียงสัญชาติเดียว สิทธิเสรีภาพจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 สิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่จีนให้หลักประกันไว้ในประกาศร่วมระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับปัญหาฮ่องกง ค.ศ. 1984 และรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 ว่า สิทธิเสรีภาพของบุคคลจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายก็ตาม แต่จากเหตุการณ์ที่จตุรัสเทียนอันเหมินที่จีนสังหารนักศึกษาประชาชนที่เดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยและถูกประณามจากชาวโลกว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงนั้นจะทำให้เชื่อหลักประกันที่จีนให้ไว้ดังกล่าวข้างต้นได้หรือไม่เพียงไร เพราะแม้แต่สิทธิเสรีภาพของคนจีนหรือชาวจีนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจีน ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการปกครองยังถูกละเมิดได้ เหตุใดสิทธิเสรีภาพที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงซึ่งเป็นเพียง mini-constitution และมีสถานะต่ำกว่าจะไม่ถูกละเมิด เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่จตุรัสเทียนอันเหมินเกิดขึ้นในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง ประชาคมโลกจึงต้องคอยสอดส่องดูแลและกดดันมิให้จีนทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง สัญชาติของนิติบุคคลขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของดินแดนที่นิติบุคคลนั้นจัดตั้งและจดทะเบียน ซึ่งอาจจะ เป็นกฎหมายภายในของดินแดนฮ่องกงปัจจุบันที่จะกลายเป็นกฎหมายของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงหรือกฎหมายที่ตราโดยสภานิติบัญญัติเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง สิทธิเสรีภาพอาจจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายภายในของดินแดนฮ่องกงที่จะกลายเป็นกฎหมายของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Hong Kong Bill of Rights Ordinance 1991 เว้นแต่คณะกรรมการประจำของสภาประชาชนแห่งชาติจะประกาศว่าขัดกับรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 ส่วนผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามจะยังคงมีสัญชาติเวียดนาม สิทธิเสรีภาพจะไม่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 เพราะไม่มีเอกสารเดินทางที่ขอบด้วยกฎหมาย จึงไม่มีสถานะเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง ยกเว้นผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามที่รัฐบาลดินแดนฮ่องกงอนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานในดินแดนฮ่องกงได้ สิทธิเสรีภาพจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 สำหรับบุตรของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามทั้งที่เกิดจากบิดามารดาที่ได้รับอนุญาตและไม่ได้รับอนุญาตให้ตั้งถิ่นฐานในดินแดน

ฮ่องกงและเกิดก่อน วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1983 จะมีสัญชาติเช่นเดียวกับคนฮ่องกงหรือชาว ฮ่องกงในปัจจุบัน สิทธิเสรีภาพจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 ้บุตรของผู้ลี้ภัยดังกล่าวเกิดหลังวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1983 จะไม่ได้สัญชาติอังกฤษ ยกเว้นบุตรของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามที่บิดามารดาได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ดินแดนฮ่องกงให้ตั้งถิ่นฐานในดินแดนฮ่องกงได้มีสิทธิที่จะขอจดทะเบียนเป็น BDMC และถ้ามีอายุต่ำกว่า 21 ปีจะมีสถานะเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง สิทธิเสรีภาพจะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 อย่างไรก็ตาม มีปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ว่าผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามและบุตรจะมีชีวิตอยู่รอดในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงได้อย่างไร ในเรื่องนั้นๆ รัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 มาตรา 24 กำหนดว่าบุคคลที่ไม่มีสัญชาติจีน แต่ได้เดินทางเข้ามาในดินแดนฮ่องกงด้วยเอกสารเดินทางที่ชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่ปกติอย่างต่อเนื่องในดินแดนฮ่องกงเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 ปี และได้เข้าดินแดนฮ่องกงเป็นถิ่นที่อยู่ถาวรก่อนและหลังจากการจัดตั้งเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง หรือบุตรของบุคคลดังกล่าวที่มีอยู่ต่ำกว่า 21 ปี โดยการเกิดในดินแดนฮ่องกงหรือหลังการจัดตั้งเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง ถือว่าเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรจึงมีสิทธิพักอาศัยในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามและบุตรอยู่ในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงต่อไปได้ อย่างไรก็ตามก็เงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ว่าผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามจะต้องมีเอกสารเดินทางที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่บุคคลเหล่านี้เป็นผู้หลบหนีออกนอกประเทศจะมีเอกสารเดินทางที่ชอบด้วยกฎหมายได้อย่างไร อนาคตของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามและบุตรจึงไม่มีความมั่นคง ซึ่งเป็นปัญหาที่รอการแก้ไขจากจีนว่าจะแก้ไขปัญหานี้เรื่องนี้อย่างไร

ส่วนสถานะทางกฎหมายของทรัพย์สินของรัฐและของเอกชนในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงนั้น สถานะทางกฎหมายของทรัพย์สินของรัฐในที่นี้คือ การเช่าที่ดินอังกฤษกับเงินตกลงกันว่าเงินยอมรับและให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เช่าที่ดินที่การเช่าสิ้นสุดหลังวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1997 ส่วนการเช่าที่ดินที่การเช่าสิ้นสุดก่อนวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1997 สิทธิดังกล่าวจะไม่ได้ได้รับการรับรองและคุ้มครอง เว้นแต่คณะกรรมการที่ดินจะยินยอมให้ขยายระยะเวลาการเช่าหรือหาผู้เช่าใหม่ โดยให้เช่าได้จนถึงปี ค.ศ. 2047 ในกรณีนี้ผู้เช่าไม่ต้องเสีย

เงินพิเศษแต่ละต้องเสียค่าเช่าจำนวน 3 เปอร์เซ็นต์ ของราคาทรัพย์สินที่เช่าในขณะนั้นนับแต่ วันที่ขยายระยะเวลาหรือวันที่เริ่มต้นเช่าใหม่ สำหรับสถานะทางกฎหมายของทรัพย์สินของ เอกชนในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงนั้น สถานะทางกฎหมายของทรัพย์สินของเอกชนที่นี้คือ เอกชนสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ สิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวจะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมายของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง การประกาศใช้กฎหมายในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงของคณะกรรมการประจำสภาประชาชนแห่งชาติ สนธิสัญญาคุ้มครองการลงทุนที่จีน อาจจะประกาศใช้ผลใช้กับเขตการบริหารพิเศษฮ่องกง และสนธิสัญญาคุ้มครองการลงทุนที่เขตการบริหารพิเศษฮ่องกงทำกับรัฐหรือเขตการปกครองอื่นด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม สิทธิของผู้เช่า ทรัพย์สินของรัฐสิทธิในความเป็นเจ้าของทรัพย์สินของเอกชน เป็นเพียงหลักทั่วไปที่กำหนดไว้ใน รัฐธรรมนูญการปกครองของเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงเท่านั้นแต่ในความเป็นจริงแล้วสิทธิเหล่านี้ จะได้รับการรับรองและคุ้มครองมากน้อยแค่ไหน เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับว่าจีนยึดมั่นหลักการ One Country, Two Systems ที่ใช้เป็นหลักในการปกครองเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงมาก น้อยเพียงไร

นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลาที่อังกฤษจะรอนดินแดนฮ่องกงให้กับจีนนั้น อังกฤษ กับจีนมีข้อพิพาทที่สำคัญ อยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่องค่าเช่าในการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์แห่ง ใหม่ของรัฐบาลดินแดนฮ่องกง และเรื่องการปฏิรูปประชาธิปไตย ในเรื่องค่าเช่าในการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์แห่งใหม่ของรัฐบาลดินแดนฮ่องกงนั้น อังกฤษกับจีนได้ระงับข้อพิพาทด้วยการทำบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับสนามบินพาณิชย์แห่งใหม่ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1991 โดยตกลงกันว่า หนี้สินที่เกิดจากการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์แห่งใหม่ทั้งหมดจีนเป็นผู้รับผิดชอบ โดยอังกฤษเป็นผู้ค้ำประกันหนี้สินดังกล่าว ซึ่งทำให้อังกฤษเป็นฝ่ายได้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มีได้จบสิ้นเพียงแค่นั้น เมื่อรัฐบาลดินแดนฮ่องกงได้ดำเนินกิจการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์ แห่งใหม่ ต่อไปเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่ได้ขออนุญาตจากจีน จีนจึงประกาศเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1994 ปฏิเสธไม่ยอมรับหนี้สินที่เกิดจากการกระทำของดินแดนฮ่องกงดังกล่าว ทำให้รัฐบาลดินแดนฮ่องกงจำต้องอนุมัติเงินกู้ก้อนใหม่จำนวน 20,300 ล้านดอลลาร์ เพื่อดำเนินการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์แห่งใหม่ต่อไป การกระทำของรัฐบาลดินแดนฮ่องกงดังกล่าวจึงเท่ากับเป็น

การเพิ่มความขัดแย้งกับจีนมากยิ่งขึ้น และไม่มีสัญญาณสื่อแสดงว่าจะระงับข้อพิพาทดังกล่าวได้ อีกทั้งตามบันทึกความเข้าใจฉบับดังกล่าวไม่ได้กำหนดกลไกในการระงับข้อพิพาทไว้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้กำลังระงับข้อพิพาททั้งสองฝ่ายควรจะหาวิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ สำหรับข้อพิพาทระหว่างอังกฤษกับจีนอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องการปฏิรูปประชาธิปไตยนั้น ในเรื่องนี้ปรากฏว่า อังกฤษได้พยายามที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาิติบัญญัติ ภายในปี ค.ศ. 1994 - 1995 จึงได้เสนอกฎหมายปฏิรูปการเลือกตั้งให้สภาิติบัญญัติพิจารณา แต่ได้รับการคัดค้านจากจีนอย่างรุนแรงโดยจีนอ้างว่าเป็นการละเมิดพันธกรณีตามประกาศร่วมระหว่างอังกฤษกับจีนเกี่ยวกับปัญหาฮ่องกง ค.ศ. 1984 และอังกฤษมีพันธกรณีที่จะต้องโอนดินแดนฮ่องกงให้กับจีนมิใช่โอนดินแดนฮ่องกงให้กับคนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงพร้อมกับขู่ว่าจะยึดครองดินแดนฮ่องกงก่อนกำหนดใน เรื่องนี้ประกาศร่วมฉบับดังกล่าวกำหนดให้อังกฤษมีความรับผิดชอบที่จะปกครองดินแดนฮ่องกงให้มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและมีความมั่นคงในสังคมก่อนที่โอนดินแดนฮ่องกงให้กับจีน เมื่ออังกฤษเห็นว่าการเลือกตั้งสมาชิกองค์การทางการเมืองจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ อังกฤษจึงมีความชอบธรรมที่จะดำเนินการ นอกจากนี้ ตามประกาศร่วมฉบับดังกล่าวยังได้แสดงให้เห็นเจตนาของจีนที่ต้องการให้ดินแดนฮ่องกงมีความเจริญรุ่งเรืองในทางเศรษฐกิจและมีความมั่นคงในสังคมจนถึงวันที่รับโอนดินแดนฮ่องกงจากอังกฤษ มากกว่าที่จะเป็นวันที่ทำประกาศร่วมฉบับนี้ แม้จีนจะให้สัญญาว่าจะยังคงสถานะของดินแดนฮ่องกงเป็นเวลา 50 ปี ก็เป็นแต่เพียงว่าจีนให้หลักประกันแก่อังกฤษและคนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงว่าสถานะเดิมของดินแดนฮ่องกงจะไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลา 50 ปี นับแต่วันที่จีนรับโอนดินแดนฮ่องกงเท่านั้น ความพยายามของอังกฤษดังกล่าวไม่เป็นการละเมิดพันธกรณีตามประกาศร่วมฉบับนี้แต่อย่างใด ส่วนข้ออ้างของจีนอีกข้อหนึ่งที่ว่าอังกฤษมีพันธกรณีที่โอนดินแดนฮ่องกงให้กับจีนมิใช่โอนดินแดนฮ่องกงให้กับคนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกง ในเรื่องนี้ตามประกาศร่วมฉบับนี้กำหนดชัดเจนว่าอังกฤษต้องโอนดินแดนฮ่องกงให้กับจีน และตามกฎหมายระหว่างประเทศรัฐซึ่งเป็นบุคคลระหว่างประเทศเท่านั้นที่มีอำนาจรับโอนอำนาจอธิปไตยได้ คนฮ่องกงหรือชาวฮ่องกงไม่มีฐานะเป็นบุคคลระหว่างประเทศจึงไม่สามารถรับโอนอำนาจอธิปไตยดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามวิธีการของจีนดังกล่าวเป็นเพียงยุทธวิธีที่ชักจูงให้อังกฤษระงับการกระทำดังกล่าวซึ่งมิใช่วิธีการแก้ปัญหา กลับจะยิ่งทำให้เกิดข้อพิพาทต่อกันมากยิ่งขึ้น แนวโน้ม

ของการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ คือ เมื่ออังกฤษโอนดินแดนฮ่องกงให้กับจีน จีนมีอำนาจที่จะยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งที่ตราโดยสภานิติบัญญัติของดินแดนฮ่องกงได้โดยอ้างว่าขัดกับรัฐธรรมนูญการปกครอง ค.ศ. 1990 ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกฎหมายน่าจะเป็นวิธีที่ดีกว่า การที่จีนคัดค้านการปฏิรูปประชาธิปไตยนั้นแสดงให้เห็นว่า แม้จีนจะยินยอมให้มีการใช้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในเขตการบริหารพิเศษฮ่องกงได้ แต่ในระบอบการเมืองแล้วจะมีการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นของคู่กัน การนำระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาใช้กับระบอบการเมืองสังคมนิยมภายใต้หลักการ One Country, Two Systems แล้วจะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ เป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของจีนเป็นอย่างยิ่ง